

Prof. Dr. Fahrettin Keleştemur: Amacım kadim kültürümüzün inşası yolunda lider bir üniversite

Ömer Çakkal

Hani bir atın nalındaki çivi bazen savaşın kaderini etkileyebiliyor ya, kurumsal çalışmaların pek de oturmadığı ülkemizde de, çoğu zaman bireysel başarılar kurumların kaderine büyük etkide bulunabiliyor. Prof. Dr. Fahrettin Keleştemur'un Erciyes Üniversitesi'ndeki hikâyesi de işte öyle bir şey. Bir Anadolu üniversitesi, onun vizyonu ve gayretleriyle şimdilerde dudak uçuklatan araştırma merkezlerine ve geleceğe umutla bakmamıza neden olan çalışmalara ev sahipliği yapıyor. Fahrettin Hoca, merkezi ve yerel yönetimin katkılarını hayırseverlerin çabaları ile yoğunlaştırdığı Erciyes'e,

“Türk-İslam dünyasının lider üniversitesi”, “kadim kültürümüzün inşası yolunda bir üniversite” gibi büyük misyonlar yüklemiştir. Bugün 90 yaşında olan ormancı bir babanın ilkokulu köyde tamamlamış, üçü profesör 5 oğlundan biri olan Keleştemur, hayranlık uyandırıcı kariyerini Erciyes'te ikinci dönemdeki rektörlük görevi ile sürdürüyor. Akşam olduğunda geleneksel bir Türk evi motifleriyle inşa ettiği evinin huzur veren ahşap kapısından içeriye adımını atan Fahrettin Hoca, neredeyse her akşam ve her hafta sonu kütüphanesinde okumaya, yazmaya, düşünmeye devam ediyor. SD'nin röportaj teklifini geri çevirmeyip bizi evinde ağırlama teveccühünü gösteren Keleştemur'un

medeniyetimiz, toplumumuz, bilim, eğitim ve üniversitelerimiz üzerine sarsıcı tespit ve eleştirileri var. Türkiye'nin en temel sorununun ekonomi ya da Kürt meselesi olmadığını, bilim ve üniversite meselesi olduğunu söyleyen Keleştemur, oysa ülkemizde akademik kadronun heyecanını ve idealizmini yitirdiğini ve mutsuz olduğunu savunuyor. Kadim kültürümüzü yeniden inşa etmemizin gereğini vurgulayan Hoca, hikmeti kaybetmeden bilimi yeniden elde etmemizin altını kalın harflerle çiziyor. 200 yıldır hep kaybeden, özgüvenini kaybetmiş, depresif bir toplum olduğumuzu söyleyen Hoca'nın, bilim insanlarını muhtemelen kızdıracak eleştirileri de var.

“Erciyes’i Türk-İslam dünyasının lider üniversitesi yapmak istedim”

55’te Elazığ’da doğdunuz. 70’lerde Hacettepe’de tıp okudunuz. 80’lerin başında Erciyes’te akademik hayatınız başladı, uzunca bir süre 2008’e kadar devam etti. Neredeyse tüm akademik hayatınız boyunca buradaydınız. 2008’den bugüne de Erciyes Üniversitesi’nde rektörsünüz. 40 yılda Erciyes’te neler değişti? Nasıl bir üniversite idi, nasıl bir hale geldi? Ama öncelikle onu bütünleyecek şekilde sizin kişisel yolculuğunuzla başlayalım mı hocam?

Öncelikle buraya kadar geldiğiniz için teşekkür ediyorum. İlk, orta ve lise tahsilimi Elazığ ve çevresinde yaptım. Liseyi birincilikle bitirip 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesine başladım. Bir yıl Fransızca hazırlık okulu okudum. 1979’da mezun oldum. 1980-1984 yılları arasında Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde iç hastalıkları ihtisası yaptım. 1984-1988 yılları arasında mecburi hizmet ve askerlik görevlerimi yerine getirdim. Ömer Bey, bir bilim adamında olmazsa olmaz özelliklerden birisi meraklıdır. Ben çocukluğumdan beri özellikle tabiat olayları ve tarih konusunda çok meraklı birisiydim. Bu da beni devamlı araştırmaya ve okumaya yöneltti. Daha mezun olmadan akademik hayata atılmayı kafama koymuştum. Sosyal olaylarla yakından ilgilenen bir aile ortamında

yetiştim. Evimizde hep ülke ve dünya meseleleri konuşulurdu. Orta ve lise yıllarımda yüzlerce kitap okudum. Türk ve dünya klasiklerini o yıllarda bitirdim. O dönemde ciddi bir entelektüel birikime sahip olmuştum. Tabi bu okumalar ve düşünce serüveni beni ister istemez şu noktaya getirdi: Büyük bir imparatorluğun mirasçılarınız, torunlarıdır. Selçuklu ve üç kıtaya hâkim olmuş Osmanlı imparatorluğundan sonra çökmüş ve Anadolu topraklarına sığınmış, sanayi devrimini yapamamış, geri kalmış bir toplum haline gelmişsiniz. Toplum olarak bunun burukluğu ve ezikliğini yaşıyorsunuz. İster istemez geçmişle günümüzü karşılaştırıyorsunuz ve çökmüş bir imparatorluğun çocukları olmayı içinize sindiremiyorsunuz. Dedelerimizden sonu hüsrarla biten savaş hikâyeleri, nine-lerimizden hasret ve yokluk hikâyeleri dinleyerek büyüyüyorsunuz. Balkan Savaşı çok büyük bir faciadır mesela. Çanakkale Savaşında birkaç yüz bin gencinizi toprağa veriyorsunuz. Annemin 4 dayısı Çanakkale’den dönmüyor. Sonra Mustafa Kemal ve arkadaşları önderliğinde kurtuluş savaşları ve yeni bir ülke: Türkiye Cumhuriyeti. Kalkınma hamleleri, demokratikleşme çabaları ama hep kendinizle ve Batı ile hesaplaşma. Geri kalmış ve sonra gelişmekte olan ülke tanımlaması. Bu bizi rahatsız ediyor. Tekrar ayağa kalkmak ve o kadim medeniyeti canlandırmak düşüncesi... Gençlik yıllarım bu duygularla geçti. Hep büyük düşünceler taşıdım. Bu, belki biraz da cihan devleti kurmuş bir milletin torunu olma bilincine sahip olmanızdan

“Türkiye’nin temel meselesinin eğitim ve bilim dolayısıyla üniversite meselesi olduğuna inanıyorum. Üniversite meselesini halledememiş bir Türkiye’nin gelişmesi, kalkınması, ileriye gitmesi, teknoloji üretmesi ve işte dünyanın efendileri arasına girmesi mümkün değildir. Öteki türlü bu iyi gidiş kalıcı olamaz, bilgi toplumunu oluşturamayız ve gelişmekte olan ülke statüsünden çıkamayız. Zira gelişmiş ülkelerin hiçbirisinde geri kalmış üniversite yoktur Bu düşünceye devletin inanması ve buna uygun politikalar geliştirmesi gerekir.”

“Tıp fakültelerinde eğitim ve öğretim konusunda temel sorun bana göre farklı sebeplerden dolayı heyecanını yitirmiş bir akademik kadrodur. Öğretim üyeleri büyük ölçüde mutsuzdur. Ekonomik sorun, tek sebep değildir. O idealizmi, heyecanı ve motivasyonu kaybettik maalesef. TV'lere bakın, bilimsel gelişmelerle ilgili hiçbir program yayında kalabiliyor mu? Biz topyekûn bir şekilde bilgi toplumunu oluşturamadık.”

da kaynaklanıyor olabilir. Merak ediyorum, kaç millet “Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi” gibi bir kaynağa sahiptir? Bu sorunun cevabı sadece birkaç millet olabilir. Üstelik de bunun altında yatan temel mesele emperyalist bir dünya görüşü değildir. Bizim medeniyetimizin başkalarını sömürmek, asimile etmek, ezmek, kültürlerini, varlıklarını ortadan kaldırmak gibi bir politikası olmamıştır. Medeniyetimizin dayandığı temeller Yunus, Mevlana, Hacı Bektaş öğretileridir. Osmanlı'nın İ'lâ-yı Kelimetullah yani Allah'ın adını, İslam dinini uzaklara yaymak gibi bir hedefi olmuştur. Diğer büyük medeniyetlere baktığınız zaman onların da kendilerine göre büyük hedefleri olmuştur veya vardır. Büyük Britanya, bir zamanlar üzerinde güneş batmayan imparatorluktu. Sovyetler'in sıcak denizlere inmek hedefi vardır. Bu düşünce alt yapısı kendimi her alanda en iyi şekilde yetiştirme konusunda beni daima motive etmiştir. Hekimlik yüce bir sanattır ve mesleki ve maddi olarak sizi tatmin edebilir. Kendi çevrenize ve hastalarınıza faydanız olabilir. Ama eğer insanlık için, ülkeniz ve milletiniz için düşünceleriniz varsa sadece hekimlik mesleğinin icrası yeterli olamaz. O yüzden ben akademik hayati seçtim. 1988 yılında yardımcı doçent olarak Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı'na başladım. 1990 yılında doçent oldum. Endokrinoloji Bilim Dalı kurma görevi verildi. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa

tıp Fakültesi Endokrinoloji Bilim Dalı ve sonra Londra Üniversitesi Tıp Fakültesi St. Bartholomew Hastanesi Endokrinoloji Departmanı'nda endokrinoloji eğitimi aldım, 93'te burada Endokrinoloji Bilim Dalı'nı kurdum. 95'de profesör oldum. European Society of Endocrinology ve European Neuroendocrine Association yönetim kurulu üyelikleri ve European Neuroendocrine Tumor Society danışma kurulu üyeliklerinin ardından, TÜBİTAK ve nihayet TÜBA görevleri...

Tüm bu görevler ve düşünsel altyapı şu sonucu mu doğurdu: Ben rektör olarak Erciyes Üniversitesi'ni nasıl kadim kültürümüzün yeniden inşa edilmesinde lider bir üniversite yapabilirim? Erciyes'i nasıl Türk-İslam dünyasının lider üniversitesi yapabilirim? Doğru mu?

Doğrudur Ömer Bey. 1980'li yılların baraka binalarından bugün gördüğünüz 5 milyon metrekarelik, 50 bini aşkın öğrencisi olan, içerisinde ileri düzeyde araştırmaların yapılabildiği merkezler olan bir üniversiteye geldik. Hatta hiç unutmam, bir keresinde yağmur yağıyordu ve damlayan yağmur suları nedeniyle hem hastam ıslanmıştı, hem de ben. Bugün 100 kadar yurt dışından öğretim üyesinin de çalıştığı Erciyes Üniversitesi'nin temelini ilk atanların avuçlarıyla toprak taşıyan kadınlar olduğunu özellikle vurgulamak isterim.

1978'de kurulan üniversitede bugün 18 fakülte, çok sayıda yüksekokul ve onlarca araştırma merkezi var. Özellikle yurt dışından gelen bilim adamları buradaki şartları görünce çok şaşırıyorlar. Gelirken şöyle düşünüyorlar: Anadolu'nun ortasında yeni kurulmuş bir üniversite, 8-10 tane bina, basit cihazların olduğu laboratuvarlar ve bilimsel olarak yetersiz akademisyenler. Ama burada bazı laboratuvarların kendi laboratuvarlarından daha iyi durumda olduğunu ve evrensel boyutlarda bilgi üretildiğini anladıkları zaman çok etkileniyorlar.

Hocam tam da bu noktada sormak istiyorum: Araştırmacı üniversite kimliğine, vizyonuna vurgu yapıyorsunuz. Erciyes hangi alanda ihtisas yapan, yapmaya çalışan bir üniversite?

Takdir edersiniz ki üniversitelerin eğitim ve araştırma şeklinde 2 temel görevi var. Eğitim meselesini şimdilik bir kenara bırakalım. Ama araştırma konusu Türkiye'de sıkıntılı bir mesele. Ülkemizde evrensel boyutta orijinal bilgi üreten üniversite maalesef yok. Bakın Türkiye ileri derecede sorunları olan bir ülke. Coğrafi konumundan dolayı çok önemli bir stratejik özelliği var. Sosyokültürel bakımdan özgün bir yapısı vardır ve İslam ülkeleri arasında seküler tek ülke. Tarihsel bir misyonu var. Büyük bir kültür coğrafyasının lideri durumunda ve onlara karşı tarihi sorum-

lulukları var. Başka bir Türk devletinde ya da başka bir İslam devletinde böyle bir misyon yoktur. Kültürel akrabalıkları olan büyük bir coğrafyanın temsilcisi konumundadır. Türkiye bu özelliklerinden dolayı alternatifi olan bir ülke değildir. Dolayısıyla Türkiye gelişmek, kalkınmak ve sanayileşmek zorundadır. Şimdi ben bu girişin ardından Türkiye'nin temel meselesinin eğitim ve bilim dolayısıyla üniversite meselesi olduğunu ifade etmek istiyorum. Buna inanıyorum. Üniversite meselesini halledememiş bir Türkiye'nin gelişmesi, kalkınması, ileriye gitmesi, teknoloji üretmesi ve işte dünyanın efendileri arasına girmesi mümkün değildir. Bu düşünceden hareketle benim Erciyes'te yapmaya çalıştığım şey, ileri teknoloji ve evrensel bilgi üreten araştırma merkezleri kurmak ve bunların değişme ve gelişme süreci içerisinde sürekliliğini sağlama süreci içerisinde sürekliliğini sağlamaktır. Rektör olmamın en temel sebebi buydu. Bunlar kafamda planlanmıştı. Aslında benim rektör olmak gibi bir düşüncem yoktu. Bana ilk teklif edildiğinde uzun bir süre olumlu ya da olumsuz bir cevap veremedim. Çünkü çok aktif bir bilimsel hayatım vardı. Evrensel olarak tanınan çok iyi bir klinik oluşturmuştum. Yardımcı doçent düzeyinde bile arkadaşlarım dünya kongrelerine konuşmacı olarak davet edilmişlerdir. Kliniğimizin tarif ettiği yeni kavramlar, yeni tedavi metodları, yeni endokrin bozukluklar vardır.

Tam o sıralarda European Society of Endocrinology başkanlık seçimi vardı ve Avrupalı meslektaşlarım beni aday göstermek istiyorlardı. Amerika'da misafir öğretim üyesi olarak davet edildiğim bir üniversiteden endokrinoloji departmanı direktörlüğü için teklif gelmişti. Bunları ilk defa size açıklıyorum, yakın çevrem dışında kimsenin bilmez. Dolayısıyla bu kadar aktif bilimsel hayatım sürerken rektörlüğe geçmemin temel sebebi, az önce ifade ettiğim misyonu hayata geçirebilmektir. Bakın, rejeneratif tıp diye, önümüzdeki belki birkaç dekad boyunca sürececek bir araştırma alanı var. Kök hücre araştırmaları ile ileride önemli tedavilerimizin geliştirilebileceğini düşünüyoruz. Moleküler genetik, moleküler biyoloji gene günümüzün en önemli konuları arasında yer almakta. Bunları kapsayan bir merkez kurmayı düşünüyordum. Bu merkezin kurulması epey bir zamanımızı aldı. Bir yıl, sadece projelendirme süreci yaşadık. Yurtdışından önemli bilim adamlarından destek aldık, dünyadaki önemli merkezler dolaşıldı. Türkiye'de böylesi önemli bilim merkezlerini kuran bir inşaat firması olmadığını gördük. Aklınıza gelmeyecek türlü sıkıntılarla boğuştuk. Nihayet bu mükemmel merkezi kurdum. Gene Nanoteknoloji Merkezimiz bugünün ve önümüzdeki yılların özellikle malzeme bilimleri konusunda odak noktası olabilecek bir merkez. Klinik Mühendislik Araştırma Merkezimiz de sağlık ve mühendislik

“Bizdeki bilim insanlarının hayatı bilime göre değildir, sosyal hayatına göredir. Üniversitede öğretim üyesi olarak sosyal statü kazanmak gibi amaçlar az değildir. Şimdi mesela uluslararası bir toplantıda bizim bilim insanlarımız daha ziyade toplumsal, ideolojik ve ekonomik meselelerle ilgili konuşarak zaman harcar. Biz kendi medeniyetimizin ölçütleri içerisinde bilimsel bir hayat tarzı oluşturamadık. Ne acı ki bizde birbiriyle yarışan üniversiteler veya bilimsel merkezler göremezsiniz.”

bilimlerinde ortak çalışmalar yapılan bir merkez. Bir de biyogüvenlik bakımından ileri araştırmaların yapılacağı aşı ve biyolojik ürünlerin geliştirilmesi ile ilgili bir merkez kurduk. Bu merkez de ülkemizde alanında tek merkezdir. Gen-Kök Kök Hücre ve Moleküler Araştırma Merkezi de kapasitesi olarak Türkiye’de alanında en büyük merkezdir. Gen-Kök, Aşı Geliştirme, Klinik Mühendislik Araştırma ve Nanoteknoloji Merkezlerimiz; bu dördü aktif olarak çalışıyor. Bu merkezler artık uluslararası camiada tanınıyor. Şu anda ilaç geliştirme ve doğa bilimleri ile ilgili büyük bir merkez kurmakla meşgulüz. Aslında bu merkezleri bir şekilde yapabilirsiniz. Bir şekilde devlet desteğiyle ya da yardımlarla yeterli parayı bulduğunuzda cihazları da temin edersiniz. Ama önemli olan buralarda istihdam edebileceğiniz yetişmiş insan gücüdür. Bu aslında işin en zor tarafı ve Türkiye’nin de temel meselelerinden birisidir. Araştırmacı insan sayısı bakımından dünyadaki durumumuz iyi değil. Ben o nedenle çok özel bir proje başlattım. Hayırseverlerden katkı alarak bir fon oluşturdum ve özellikle kurmuş olduğumuz merkezlerde çalışabilecek genç bilim insanlarını, dünyada o alandaki önemli merkezlere göndermeye başladım. Bu çalışmamız başarılı bir şekilde devam etmektedir. Bugüne dek 150 araştırmacıyı bu şekilde ortalama bir yıl süreyle yurtdışındaki merkezlere

gönderdik. Hem dünyaya bakış açıları geliyor, hem lisanları iyileşiyor, hem de çalıştıkları alanlarda derinleşiyorlar. Bu projeyi tamamen hayırseverlerden temin ettiğimiz kaynaklarımızla yaptık. Tabi bu arada uluslararası danışmanlıklar aldık ve bu merkezlerimizi yabancı bilim adamlarının da hizmetine açtık.

“Üniversitedeki binaların ve merkezlerin yüzde 80’ini hayırseverler yaptı”

Peki, bu esnada tıp kökenli araştırmacı bir rektör olarak başta sosyal bilimlere olmak üzere tıp dışı alanlara da hak ettikleri önemde bir destek verebildiniz mi?

Verdiğimi sanıyorum. Bir defa üniversitemizde sosyal bilimlerle ilgili faaliyetlere, toplantılara çok arzu ettiğim halde yetişemez olduk. Burada birinin kuruluşunu tamamladığımız 3 merkezimizin adını anmak istiyorum: Stratejik Araştırma Merkezimiz, Dışişleri Bakanımız Sayın Ahmet Davutoğlu tarafından açıldı. Bu merkezde Balkanlar ve Ortadoğu ülkeleriyle ilgili masaları var. Öğretim üyeleri kadroları oluşturduk ve merkez bünyesinde zengin bir kütüphane kurduk. Ortadoğu Eski Talas Amerikan Kolejinin olduğu binalardan birini bu merkeze tahsis ettik. Osmanlı’nın ilk medresesi olan İznik Medresesinin baş müderrisi Kayserili bir âlimdir. İsmi Davut El Kayseri. Onun adına izafeten Davut El Kayseri Araştırma Merkezini kurduk. Bir tasavvuf araştırmaları merkezi olarak planladık. Melikgazi Belediyesi eski bir Türk konağını restore ederek Davut El Kayseri Araştırma Merkezine tahsis etti. Şu anda Davud-El Kayseri’nin eserlerinin incelenmesi ve Mesnevi okumaları faaliyetlerini yürütüyor. Afrika Araştırmaları Merkezimiz de kurulma aşamasında. Afrika ülkelerinden heyetlerle görüşmelerimiz, gidip gelmelerimiz söz konusu.

Üniversiteniz periferide olmasına rağmen nasıl bu kadar başarılı olabildi? Bir ikincisi Rektörlük süreniz dolduğunda bu başarıyı devam ettirecek gerekli akademisyen alt yapısı oluştu mu? Yani devamlılık sağlanabilecek mi? Paralelinde yabancı akademisyenlerden nasıl yararlanıyorsunuz?

Yabancı bilim adamlarından başlayayım. Yararlanabiliyoruz. Bu noktada Kayseri’nin dezavantajları olduğu kadar avantajları da var. Kayseri bir defa yaşanabilir bir şehir. Trafik problemi olmayan, 4 mevsimi bütün güzellikleriyle yaşayabildiğiniz, ulaşım problemi olmayan, dünyanın her yanına direk ya da aktarmalı uçabildiğiniz, çok güvenli, coğrafi güzelliklere sahip kadim bir Selçuklu kenti. Büyükşehir belediyesinin Erciyes Dağı ile ilgili büyük çalışmaları

var. Birkaç yıl içinde orada kış ve yaz sporlarıyla ilgili dev kompleksler hizmete açılacak. Mübalağa etmiyorum, Alpler’e yakın bir merkez oluyor. Tabi tüm bunlar, üniversitemizin geniş altyapı imkânları da düşünülürken bilimsel çalışma yapmak isteyenler için uygun ortamlar yaratıyor. İşadamlarımızın, yerel ve merkezi yönetimin de katkıları Kayseri’de bu başarıyı getirmiştir. Kayseri bir hayırsever şehridir. Üniversitedeki binaların yüzde 80’i hayırseverler tarafından yapılmıştır. Bugün gördüğümüz araştırma merkezlerinin binalarının hepsi hayırseverler tarafından yaptırılmıştır. Biraz önce söylediğim bilim insanlarının yurtdışında yetiştirilmesi projesi de tamamen hayırseverler tarafından desteklenmektedir. Kayseri, toplumsal dayanışmanın, yerel yönetim-üniversite-sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliğinin güzel örneklerinden birisine sahip bir kenttir. Şimdi Cumhurbaşkanımızın adını taşıyan üniversite ve iki de vakıf üniversitesi daha kuruluyor. Erciyes Üniversitesi olarak biz de onların gelişimi için elimizden gelen desteği veriyoruz. Böylece Kayseri benim için büyük hedeflerimizin gerçekleştirilebileceği bir yer olmuştur.

2011’de İngiliz Nöroendokrin Derneği’nin (BSN) ödülü’nü aldınız. 2013’te ise 14. Bayırdır Tıp Ödülleri Yılın Bilim İnsanı ödülü aldınız. Bir yönetici olarak ağır bir mesainiz sürerken araştırma faaliyetlerine nasıl vakit ve enerji ayırabiliyorsunuz?

Zamanı iyi kullanmalısınız ve ekibinizin iyi olması lazım. Ben her şeyi bu iki faktöre bağlıyorum. Sosyal hayatım doğal olarak biraz daralıyor. Bilimsel faaliyetlerime devam ediyorum. Biraz uyukum azaldı. Boş zamanım yok, her anı değerlendiriyorum. Akşamları ve hafta sonları Kayseri’deysem ve katılmam gereken resmi bir program yoksa genellikle evden dışarı çıkmam, çalışır ve düşünürüm. Hafta içinde de bir günümü kliniğe ayırırım ve mesleki çalışmalara katılırım. Ha, zor olmadı mı? Olmadı. Çünkü bilimsel faaliyetlerin bana tetikleyici bir etkisi var. Örnek olmak bakımından da iyi. Endokrinoloji alanında en fazla davetli konuşma yapan bilim insanıyım. Sadece uluslararası toplantı ve kongrelerde 50’den fazla davetli konuşma yaptım. Tüm bunlar sizi ister istemez bir rol model de yapıyor. Bilim dalımda sayıca çok değil ama kalite olarak değerli arkadaşlarım var. Sağ olsunlar, işlerimi kolaylaştırıyorlar.

Erciyes’le ilgili son sorumu yöneltip artık bilim üretimi ve üniversiteler konusuna geçmek istiyorum. SD’nin de hamisi olan Medipol ile Erciyes Üniversiteleri arasında ortak araştırma anlaşmaları imzalandı. Anlaşmalar neleri içeriyor? Ne gibi çalışmalar

yapıyorsunuz, yapacaksınız?

Medipol yeni ve özellikleri olan bir üniversite. Bir de bu tür anlaşmalar yaptığınızda muhatabınızın sizinle aynı dili konuşması gerekiyor. Hedefleriniz farklı olursa anlaşma yapmanızın bir anlamı olmaz. Ben oradaki Rektör arkadaşımda, oranın yöneticilerinde ve bilim insanlarında şunu gördüm: Biz aynı dili konuşuyoruz, ortak hedeflerimiz var. Karşılıklı olarak ziyaretlerimiz, incelemelerimiz oldu. Tabi bugünden yarına önemli bir şeyler çıkacak diye de düşünmemelisiniz. Bizim imkânlarımızdan onlar faydalanacaklar, onların imkânlarından biz faydalanacağız. Ortak projeler yürütülebilir. Mesela bizim burada proteomiks ünitesi kuruyoruz. Bizde de konuyla ilgili bilim insanları var ama baktık ki Medipol'de bu işi Türkiye'de en iyi bilenlerden birisi var, onu davet ettik, geldi burada bir hafta kaldı, bilgisinden faydalandık. Medipol'de çok ciddi bir deneysel görüntüleme merkezi kuruldu. Şimdi biz bir proje yaptığımızda, görüntülemeyle ilgili hususlar varsa gidip oradaki imkânlardan faydalanacağız. Onlar gelecek mesela bizim Kök Hücre Merkezimizden faydalanacak.

“Türkiye'nin en temel sorunu,

bilim ve üniversite sorunudur”

Sayın Hocam çok teşekkür ediyoruz. Şimdi röportajımızın ikinci bölümüne geçebiliriz. Rektörlüğünüzün ikinci döneminde büyüme süreci yaşadığı bir dönemde rektörlük yapıyorsunuz. Genel bir fotoğraf çekmek gerekirse sizce yükseköğretimimizin bugün ve yakın gelecekteki en önemli sorunları neler?

Bakınız üniversite meselesinin altında yatan soru hep şudur: Niye geliştirmiyoruz? Niye Türkiye'de bir Oxford yok? Niye bir Cambridge yok, Harvard yok? Veyahut niye bir üniversite kurduğumuz zaman burayı Harvard gibi yapmak istiyoruz deriz? Şimdi bu soruların cevabını ararken bilim felsefesi kitaplarının sayfalarını şöyle bir çevirmek lazım. Kıta Avrupa'sında ilk üniversite olarak Bologna Üniversitesi sayılır ama bizim geleneğimiz açısından baktığımızda Kurtuba Medresesi daha öncedir. Endülüs Devleti yıkıldıktan sonra kütüphanelerindeki eserlerin Avrupa dillerine tercüme edilmesi, Rönesans'ın tetikleyicisi olmuştur. Aydınlanma çağı başlamıştır. Özellikle 17.yüzyıldan sonra bizde medreselerde fen bilimlerinin

okutulmamaya, sadece din ilimlerinin okutulmaya başlanması; bilim geleneği bakımından bir olumsuzluğa yol açmıştır. Dolayısıyla o tarihten itibaren bizde medreseler gerilemeye başlarken, Avrupa ve yeni kıta olarak Amerika'daki üniversiteler hızlı bir şekilde gelişmeye başlamıştır. Bizim medeniyetimizin çöküşü ve Batı medeniyetinin yükselişi paralel olmuştur. Ben tüm konuşmalarımda ve yazılarımda vurguluyorum; Türkiye'nin bugün en temel meselesi eğitim ve üniversite meselesidir. Behemehâl üniversite meselesini Türkiye halletmek zorundadır. Dünyaya bakın, gelişmiş ülkelerin hiçbirisinde geri kalmış üniversite yoktur. Üniversite, gelişmişlikle paralel gider. İşte bugün dünyanın en başarılı 100 üniversitesinin, süper güç dediğiniz ülkelerden çıktığını görürsünüz. Bunların 50'ye yakını ABD'dedir. 8-10 tanesi İngiltere'dedir. Bu çok önemli bir husus. Türkiye'nin de orijinal bilgi, Ar-Ge üreten üniversitelere ihtiyacı vardır. Bu aynı zamanda bilgi toplumu olma yolunda önümüzü de açacak en önemli husustur. Gelişmiş üniversiteler Türk toplumunu bir bilgi toplumu haline dönüştüreceklerdir. Medeniyetimizde bilimsel zihniyetin kaybolması, düşünce hayatımızda akıl ve bilimin geriplanda kalmasının nedenleri sosyolojik, psikolojik, kültürel olarak araştırılmamış-

“İstanbul’a giden gençler çok iyi eğitim alamadıkları gibi, çok daha faydalı olabilecekleri memleketlerine de geri dönmüyorlar. Anadolu’daki üniversitelerden çok sayıda iyi yetişmiş bilim insanları da bir müddet sonra özellikle sosyal sebepler sebebiyle büyük şehirlere gidiyor. İstanbul’un, Ankara’nın nüfusunu gereksiz yere artırırken Anadolu mahrumiyet bölgesi olarak kalmaya devam ediyor. Bu bir kısır döngüdür. Bir kentte 50-60 tane özel üniversite açılmasının bilimin gelişmesine ne gibi bir faydası olacak?”

tır. Bu araştırma neden yapılmıyor, bunu da anlayabilmiş değilim. Ben Türkiye Bilimler Akademisi üyesiyim. Orada da bu konuyu dile getiriyorum. TÜBA’nın temel fonksiyonlarından birisinin de bu olması gerektiğini düşünüyorum. Öteki türlü bu konudaki hastalıklarımızı teşhis ve tedavi edemeyiz. Mesela buradan bir bilim insanını ABD’ye gönderiyorsunuz. Orada çok önemli işler yapıyor. Önemli araştırmalar yapıyor, ödüller alıyor. Sonra aynı insanı Türkiye’ye getiriyorsunuz, birkaç sene sonra bir de bakıyorsunuz ki yetersiz biri haline dönüşmüş. Biz bilimsel atmosferi Türkiye’de oluşturamadık. Doğu toplumları bilimde geri kaldılar. Buradan Japonya, Güney Kore gibi ülkeleri hariç tutmak lazım, onlar bu gelişmeyi gösterebildiler. Çin, Singapur ve Hindistan bu meselenin farkına vardılar. Ama bizim coğrafyamız, Ortadoğu, K. Afrika, Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya’daki Türk Cumhuriyetleri geri kaldılar. Bunların içerisinde en iyisi elbette ki Türkiye’dir. Tamam, bizde önemli gelişmeler var ama dünya durmuyor. Siz de bu yarışın içindesiniz. Dünya hızlı koşuyor ve siz dünyayı yakalayabilmeniz için daha hızlı koşmalısınız.

Geliştirdiğiniz aşılardan üretilen bir sanayi tesisi için 40-50 milyon liraya ihtiyaç olduğunu söyleyip, Galatasaray’ın Sneijder’i getirmek için 25 milyon Euro ödediğini hatırlatarak, “büyük bir devlet olmak istiyorsak en az futbol kadar bilime de yatırım yapmamız gerektiğini” söylediniz. Önümüzde futbola çok büyük paralar harcayıp sanayide, bilimde sıfır çeken ülke örnekleri varken gidişatı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu soru için teşekkür ederim. Ben orada şunu vurgulamak istedim: Bizim bilimsel ekibimiz Kırım Kongo hastalığına aşı geliştirdi. Bir hesap yaptım, 25 milyon Avro ile bu aşı üretilir. Bakın ben Galatasaraylıyım. Çocukluğumdan beri bu takımın bilhassa yurtdışındaki başarıları ile gururlanıyorum. Ama söylemek istediğim, Türkiye’de bir takım sadece bir futbolcuya 25 milyon Avro verebiliyorsa demek ki Kırım Kongo aşısının üretilmesi için bu kadar para hiçbir şeydir. Hakkını teslim etmek lazım, son 10 yılda TÜBİTAK’ın bütçeleri çok artmıştır. Araştırma ve araştırmacı sayısında büyük artışlar olmuştur. Yayınlanan makale sayıları artmıştır. Bugün yayın sayısı bakımından dünyada 15 ile 20. sıralara yükseldik. Kalite bakımından sorunlar var ve bu ciddi bir mesele ama geldiğimiz nokta tabii ki az değil. Türkiye zenginleşiyor. Ben şimdi bu merkezleri fakir bir ülkede kurabilir miydim? Elbette kuramazdım. Benim söylemek istediğim; iyi giden bu süreçte bilime daha çok para ayrılmalı. Eğer ayrılmazsa bu iyi gidiş kalıcı olamaz ve bilgi toplumunu oluşturamayız, gelişmekte olan ülke statüsünden çıkamayız.

Şimdi efendim Türkiye pek çok alanda dünyada ilk 10’u hedefliyor. İşte 2023 vizyonu ve bu bağlamda ekonomimizin ilk 10’a girme hedefi vs. Demek ki ilk 500’de de bizim en azından bir 20-30 üniversitemizin yer alması hedeflenmeli. Ülkemizden ilk 500 arasına daha çok üniversitenin girebilmesi için neler yapmak gerekir? Yakın olmasa bile orta vadede ilk 100 arasında bir Türkiye üniversitesi görebilecek miyiz? Erciyes de bu listeye girebilecek mi? Bu işin sihirli formülleri var mı?

İlk 500 işi biraz işin göstermelik tarafı. Çünkü bu sıralamalarda kuruluşlar çok değişken kriterler kullanmakta. Bir tane Nobel ödüllü insanınız varsa bu büyük bir avantaj sağlıyor ve bu Nobel’in mutlaka fizikte, kimyada olması da gerekmiyor. İlk 500’ü önemsemediğim sonucu çıkmasını buradan. Mevcut durumda bile ilk 500 içerisinde en az 15-20 üniversitemizin olması gerekir. Böyle bir hedefe odaklanmanız gerekir. Mesela bizim Erciyes’te en önemli sorunumuz şu: 50 bine yakın öğrencimiz var ve yardımcı

doçent, doçent ve profesör kadrosunda 1100 civarında akademisyenimiz var. Bu, çok büyük bir dengesizliktir. Tıpta döner sermayeden dolayı hocalarımız katkı payı alabiliyor ama diğer fakültelerde öğretim üyesinin bilimsel hayatını rahat bir şekilde devam ettirmesi, ay sonunu düşünmeden yaşayabilmesi konusunda ciddi sıkıntılar var. Zengin olmak için bilim yapılmaz ama bilim insanının hiç değilse ay sonunda taksitlerini nasıl ödeyeceğini düşünmemesi gerekir. Eğer bugün Kayseri’de bir hocamızın 2 tane çocuğu Kayseri dışında okuyorsa, o hoca hiçbir bilimsel çalışmaya katılmayıp sürekli ders anlatmak zorundadır. Bu şekilde yeterli oranda bilim yapamazsınız. Türkiye’nin böyle temel sorunları vardır. Ancak ekonomi, ülkemizdeki bilim meselesinin önemli ama sadece bir boyutudur. Temel sorun zihniyet sorunudur. Türkiye’nin tarihsel misyonunu yerine getirebilmesi için, ileri teknoloji üretmesi ve onun sayesinde milli gelirini yükseltmesi için, daha eğitilmiş ve refah düzeyi yüksek bir toplum olabilmesi için üniversite meselesini halletmesi gerekiyor. Bu düşünceye devletin inanması ve buna uygun politikalar geliştirmesi gerekir. Aksi takdirde Türkiye’de şu bulunduğu düzeyin üzerine çıkamayız. Mesele bizim imkânlarımız biraz daha fazla olsa, öğrenci sayısı daha az olsa, öğrenci başına düşecek hoca sayısı artacağı için ilk 500’e mevcut durumumuzla girebilecek durumdayız. Son yıllarda yurt dışından önemli bilim adamları da üniversitemizde çalışmaya başladılar. Bunların önemli bir kısmını hayırseverlerden oluşturduğumuz bir fondan destekliyoruz. Eğer YÖK bünyesinde aldysak maaşını devletimiz veriyor. Güzel gelişmeler var ama kafamızda önemli bir sorun var: Bilim insanı modeli oluşturamadık.

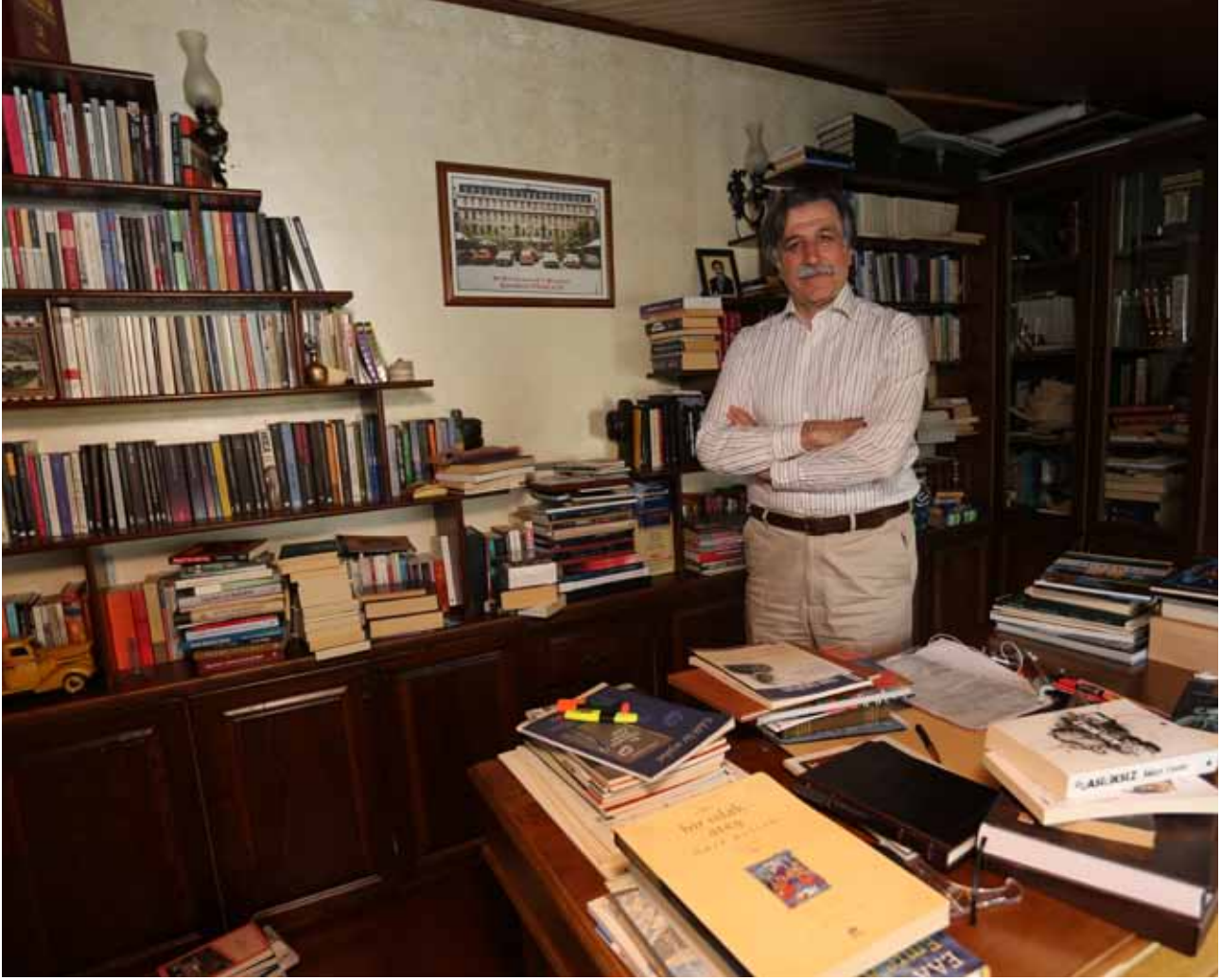
“Ülkemizde akademik kadro idealizmini yitirdi ve mutsuz”

İzniniz olursa bu noktada tıp eğitimine odaklanmak istiyorum. Tıp eğitiminin mezuniyet öncesi ve tıpta uzmanlık döneminin kalitesi sizce ne durumda?

Kalite konusunda kendi öğrencilik dönemimle bugünü karşılaştırırsam işlerin iyiye gittiğini söyleyemem. Ben 1972’de Hacettepe Tıp’ta eğitime başladım. Bana o zaman söylenen, “Siz bir de Hacettepe’nin eski halini görseydiniz” şekliydi. 1988’de endokrinoloji bölümünün burada kurulması bana verildi...

Bir dakika hocam, bir şeyi saptmadan geçmeyelim: Yani siz diyorsunuz ki 1972’lerde tıp eğitimi 1960’larla kıyaslandığında geriye gitmişti, bugün ondan da geriye gitti. Öyle mi?

Evet, onu kastettim.

Şimdi ben bilim dışı bir sahadan gelen biri olarak bu durumu anlamakta güçlük geçiyorum. Yani 60'larla kıyaslandığında her şeyin bine katlandığı 2014'ün Türkiye'sinde tıp eğitimi yarım asır öncesinden daha mı kötü durumda!

Kesin olarak öyle diyemsek bile öteki gelişmelere paralel bir iyileşme içinde olmadığını söylememiz gerekir. Bakın ben 1990'da İngiltere'de eğitime gittim. Orada izin alıp öğrencilerin eğitimlerini de inceledim. Başka ülkelerde de inceledim. Şunu söyleyebilirim ki, ülkemizde öteki gelişmelerle paralel olarak, çok iyi bir eğitim sistemi yok. Özellikle ders anlatabilecek deneyimli hocaların muayene açmış olmaları, üniversite dışında çalışıyor olmaları bu sorunun temel sebeplerinden biridir. Siz eğer üniversitede deneyimli bir öğretim üyesine haysiyetli bir hayat sürdürebileceği bir maaşı verirsiniz, evet muayenehanenin olmaması gerektiğini düşünüyorum.

Yani somut olarak adını koyarsak "tam gün" gibi vatandaşın memnun olduğu, hekimlerin ise çoğunlukla eleştirdiği hükümet politikaları tıp eğitimine zarar mı verdi?

Tıp eğitiminin iyi olmadığını vurgula-

mak istiyorum. İleri, gelişmiş ülkelerle kıyasladığımız zaman, öteki sahalardaki gelişmeyi de gözlemlediğiniz zaman tıp eğitiminin paralel bir iyileşme içinde olmadığını müşahade ediyorum. Tıp fakültelerinde eğitim ve öğretim konusunda temel sorun bana göre farklı sebeplerden dolayı heyecanını yitirmiş bir akademik kadrodur. Öğretim üyeleri büyük ölçüde mutsuzdur. Ekonomik sorun tek sebep değildir. Bu konu üzerinde ayrıntılı durulmalıdır.

"Topyekûn bir şekilde bilgi toplumunu oluşturamadık"

Anladığım kadarıyla bu noktada çuvaldızı kendinize, bilim insanlarına batıyorsunuz. Eskiden daha azla yetinen, insan yetiştirmeyi çok ulvi bir amaç olarak misyon edinmiş bilim adamları, hekimler varken; şimdilerde her şeyin parayla ölçüldüğü bugünün dünyasında ister istemez suyun akışına kendilerini kaptırmış bilim insanlarına bir eleştiri sezdim söylediklerinizden...

Bilimsel noktada yeterince gelişmemenin tek sebebi ekonomik sebep değildir, onu vurgulamak istiyorum. O idealizmi, heyecanı ve motivasyonu kaybettik maalesef. Düşünebiliyor musunuz, 2.Dünya

Savaşında Almanya bombalanıyor, yerin altında laboratuvarlarda çalışan bilim adamları var. Ve o altyapıyı oluşturabilmişler. Biz o altyapıyı yeni yeni oluşturmaya çalışıyoruz. TV'lere bakın, bilimsel gelişmelerle ilgili hiçbir program yayında kalabiliyor mu? Ama CNN'de, BBC'de çok ciddi sayıda bilimsel programlar görürsünüz. Biz topyekûn bir şekilde bilgi toplumunu oluşturamadık. Bütün bunlar birbiriyle bağlantılı. Bilimsel zihniyet problemleri, yeteri kadar gelişmemiş üniversiteler, bilim insanlarının ekonomik problemleri... Ben ekonominin birinci sıradaki sorun olmadığını düşünüyorum. Evet, haklısınız biz akademisyenlerdeki bilimsel zihniyet sorunlarının varlığını da yok saymamak gerekir.

Şu olabilir mi hocam: 40, 50, 60'ların Türkiye'si, işte bir Kurtuluş Savaşı verilmiş, idealist ve kendisini topluma adanmış bilim insanları, ama sonradan günümüzün Türkiye'sine doğru gelirken bir rehavete kapılmış, başka şeyleri daha bir birinci sıraya koymuş...

Kesinlikle, yani yeteri kadar üretmeden bolca tüketmeye çalışan bir toplum olduk. Kapitalist sistemin sorunlarından birini yaşıyoruz bence. Ben şu anda Türkiye'nin gereğinden fazla lüks

içinde yaşadığını düşünüyorum. Tabii refahın toplumun tamamına yayılması çok önemli bir meseledir. Eğer siz refahı toplumun geneline yayamıyorsanız, toplumun farklı kesimleri arasında ekonomik olarak uçurumlar varsa toplumsal barışı da sağlayamazsınız. Türkiye bunu başarabilmiş değildir. En alt düzeyde maaş alan birisiyle en üst düzeyde maaş alan arasındaki farkı adaletli bir şekilde ayarlamak gerekir. Toplumsal gelişmede akıl ve bilim elbette çok önemlidir ama ben bilimi kutsallaştırmıyorum. Bizim medeniyetimiz buna bir de neyi eklemiştir: Hikmeti eklemiştir. Eğer siz o hikmeti bilimin ve aklın yanına koyamazsanız, akli kutsallaştırırsanız; bugün kapitalist Batı toplumunun sıkıntılarını çekmeye başlarsınız. Bugün Batı toplumunda çok ciddi sosyal sorunlar vardır. En gelişmiş Batı ülkeleri, aynı zamanda intihar oranının da en yüksek olduğu ülkelerdir. Aile hayatının ortadan kalkmaya başladığı bir Batı toplumuyla karşı karşıyayız. Bilim ve sanayi bakımından gelişmiş toplumlar aynı zamanda moral değerler bakımından aynı oranda gelişmiş toplumlar değildir. Biz toplum olarak bütün sıkıntılarımıza rağmen moral değerlerimizi henüz yitir-

medik. Ahlaki, etik değerler bakımından daha iyi durumdayız. Batı toplumu bu problemlerle ilgili olarak derin olarak analiz yapıyor. Bu durumu düzeltmeye çalışıyorlar. Bizim medeniyetimizin özünde bu sorunla çözüm önerileri de vardır. Ama biz bunları onları sunmuyoruz. Çünkü örnek oluşturacak bir toplum oluşturamadık. Biz ilmi kaybettik. İlim bizi terk etti. Çok önemli bir noktayı vurgulamak istiyorum. Benim için hayati olan bir mesele; işi ehline vermek meselesi. Birçok problemin özellikle de bilimsel anlamda yeterince gelişmemenin altında yatan sorunlardan en önemlisi, işi ehline vermiyor oluşumuz. Bilginin en geliştiği Amerika'ya bakın. Oradaki üniversitelerin akademik kadrosuna bakın. Çinli var, İranlı var, Filistinli, Afrikalı var, Türk var, farklı dinlere mensup insanlar var. Kimsenin dinine, ırkına, mezhebine, ideolojisine, rengine bakmıyorlar. İş ehline verirler. Orada sadece işinizi iyi yapıp yapmadığınızı, dürüst olup olmadığınızı değerlendirirler. Osmanlı onu yapmadı mı bir ölçüde! Devlet yönetiminde çok farklı etnik kökenlerden insanlar vardı. Kim işini iyi yapıyor, temel mesele bu. Elbette her devletin temel

yapısıyla ilgili hassasiyetleri vardır, o ayrı bir konu. Ben şimdi Erciyes'te hep Galatasaray'ı tutan hocalar getirirsem burası sadece Galatasaray'ı tutanların çok olduğu bir üniversite olur, bilgi üreten bir üniversite olmaz. Ben Erciyes'te işi mümkün olduğu kadar ehline vermeye çalışıyorum. Bakın biz belki sanayi devrimini yeni yeni yaşıyoruz. Düşünün, hala Anadolu'dan büyük kentlere ve köyden kente ciddi göçler var. Bu noktada uygulanması gereken çok ciddi politikalar olmalıdır. Mesela İstanbul'da çok sayıda özel üniversite kurulması politikasına karşıyım. Üniversitelerin Anadolu'ya yayılmasından yanayım. İstanbul'a giden gençler çok iyi eğitim alamadıkları gibi, çok daha faydalı olabilecekleri memleketlerine de geri dönmüyorlar. Anadolu'daki üniversitelerden çok sayıda iyi yetişmiş bilim insanları da bir müddet sonra özellikle sosyal sebepler sebebiyle büyük şehirlere gidiyorlar. İstanbul'un, Ankara'nın nüfusunu gereksiz yere artırırken Anadolu mahrumiyet bölgesi olarak kalmaya devam ediyor. Bu bir kısır döngüdür ve bundan kurtulmalıyız. İstanbul'daki köklü üniversitelerin korunması ve güçlendirilmesini destekliyorum

ama bir kentte 50-60 tane özel üniversite açılmasının mantığını ben anlayamıyorum. Bunun bilimin gelişmesine ne gibi bir faydası olacak? Devletin, özel sektörü Anadolu'da üniversite kurmaya teşvik etmesi gerekir. Gelişmiş ülkeler, üniversiteleri çevreye yaymaya çalışırlar. Mesela İngiltere böyledir, Londra bilim insanlarının en çok tercih ettikleri yer değildir. Türkiye'de artık göçün her manada sona erdirilmesi lazım.

“200 yıldır depresif, özgüvenini kaybetmiş bir toplumuz”

Hocam, çalışma arkadaşlarınızın ve öğrencilerin motivasyonu için neler yapılmalı?

Bakın, biz belki 200 yıldır depresif bir toplumuz. Bu bizim günlük yaşamımıza, yüzümüzün asık olmasına, şarkılarımıza, türkülerimize, her şeyimize yansımış. Niye? Çünkü biz birkaç yüzyıldır sürekli yeniliyoruz, toprak kaybediyoruz. Gemilerimiz yakıldı, denizleri kaybettik, küçüldük, Anadolu toprağına sıkışıp kaldık. Bu bir tarihsel süreçti. Bu yenilmişliğin beraberinde getirdiği şeyler var. Tanzimat'tan bu yana aynı konuları tartışıyoruz: Niye Batılılaşamıyoruz? Niye sanayileşemiyoruz, gelişemiyoruz? İşte Batının kültürünü alırsak öyle gelişiriz, teknolojisini alırsa böyle gelişiriz vs. Sürekli bu tartışmalar devam ediyor. Kendine güvenini kaybetmiş bir toplum var. Tanzimat'tan beri Batıya öğrenci gönderiyoruz. Gidenler oradan çok etkileniyor, daha yüksek bir medeniyetle karşılaşıyorlar. Adalet, insan hakları ve demokrasi gibi değerleri en azından kendi şartları ve iç dinamikleri bakımından daha iyi oluşturmuşlar. Tabi ki hikmeti kaybettikleri için kitle imha silahları üretilip Ortadoğu'da, Asya'da, Afrika'da veya başka yerlerde binlerce insanın ölümüne sebep oluyorlar. Bu paradoksal bir durum. Ben bunları tartışmıyorum. Ama kendi içinde nispeten tutarlı bir toplum oluşturmuşlar. Bizim kendi hayat tarzımızla alakalı sorunlarımız var. Ben Erciyes'te genç arkadaşları motive etmeye gayret ediyorum. “Sizden öncekiler başardılar, siz de yapabilirsiniz” diyorum. Onlara uygun çalışma alanları, bilgiye erişmek için gerekli altyapı sunuyorum. Tabi bir ödül var, başarılı olanları ödüllendirmek de gerekir.

Öyleyse motivasyon ve başarının anahtar kelimeleri şunlar: Adalet, işi ehline vermek, imkân sunmak, motive etmek, ödüllendirmek.

Evet bunlar.

“Kendi medeniyetimizin ölçüleri içinde bilimsel bir hayat tarzı oluşturamadık”

Teşekkür ederim hocam. Az önce hayat tarzımızdaki sorunlar dediniz. Çok merak ettim. Oradan devam edelim...

Kadim medeniyetimizden söz ediyoruz. Toplum olarak belli ortak kültürel değerlerimiz var ama ben devamlı vurgu yaptığımız bu değerleri çok da özümlediğimizi düşünmüyorum. Mensubu olduğumuz medeniyetin gereklerini yerine getiremiyoruz. Getirseydik bu sorunlarla karşı karşıya kalmazdık. Mesela Batılı bir bilim insanının hayatına baktığınız zaman; vaktini çok iyi kullandığını, sabah erken işe başladığını, geç vakte kadar çalıştığını, sürekli toplantılar ve bilimsel seyahatler yaptığını görürsünüz. Bir bilim insanının hayatı çok özel olmalıdır. Sosyal hayatını ona göre ayarlamıştır. Bizdeki bilim insanlarının hayatı -böyle olmayanları tenzih ediyorum- bilime göre değildir, sosyal hayatına göredir. Bilim de bu hayatın bir parçasıdır ama merkezi değildir. Mesela üniversitede öğretim üyesi olarak sosyal statü kazanmak gibi amaçlar az değildir. Türkiye'de profesör olmak da kolaydır. Akademik basamakların zorluğunu, bırakın ABD ve İngiltere ile Yunanistan ile bile karşılaştırmazsınız. Özellikle gelişmiş Batı toplumlarında bir üniversitede profesör olmak inanılmaz derecede zordur. Bizim akademik kriterlerimiz ise çok hafiftir ve ne yazık ki akademik yükselmelerde sosyokültürel faktörler de rol oynarlar. Bu gerçekleri tespit etmemiz lazım. Öğretim üyeliğini maddi ve manevi olarak cazip hale getirmek ve akademik yükselmeyi zorlaştırmak şarttır. Bilim evrensel bir olgudur, bilim insanı da kendi kültürel dinamikleri çerçevesinde evrensel olabilmelidir. Yerel ve evrensel... Bu bir paradoks değildir, yerel olunmadan ya da kendi olunmadan evrensel olunamaz. Demek ki biz kendi medeniyetimizin ölçütleri içerisinde bilimsel bir hayat tarzı oluşturamadık.

Çok güzel tespit...

Bunu daha fazla açmayayım. Yani içerisine aile hayatı giriyor, çevre ilişkileri giriyor, insani ilişkiler giriyor. Mesela dedikodu yapmak, başkalarının özel hayatını irdelemek, hırsızlık -intihali kastediyorum- bizim değerler sistemimizde temel yasaklardan arasındadır. Peki, bu olumsuz davranışların bizim toplumumuzda daha yaygın olduğunu söylersem sizin için şaşırtıcı olur mu? Şimdi mesela uluslararası bir toplantıya gidiyorsunuz. Siz bunları yazarsanız birçok meslektaşım bana kızacaktır, ama önemli olan doğruları söyleyebilmektir. Gerçek bilim insanlarını yine tenzih ederim. Bilimsel bir ortamda doğal olarak bilimle ilgili konular konuşulur. Biz daha ziyade toplumsal, ideolojik ve ekonomik meselelerle ilgili konuşarak zaman harcarız. Birinin gündeminde

bilimsel meseleler vardır, ötekinin gündeminde sosyal kültürel meseleler. Üniversite olarak bilimsel kültür oluşturamadık, bunun sonucu doğal olarak bilgi toplumunu da oluşturamadık. Ne acı ki bizde birbiriyle yarışan üniversiteler veya bilimsel merkezler göremezsiniz.

Uluslararası bilim alanında başarılı olmak için akademisyenlerimiz ne yapmalı?

Bunun için sihirli bir değnek yok. Akademisyenlerin ne yapmak istediklerinden ziyade nasıl bir akademisyen tipi olmalıdır diye sormanın daha kışkırtıcı olduğunu düşünüyorum. Özellikle araştırmacılar için sorunu şöyle cevaplayabilirim: Araştırmacı, merak eden bir beyin yapısına sahip olmalıdır, sebatkâr olmalıdır; belki de aynı konuda bir ömür harçayabilmelidir, sabırlı olmalıdır. Çoğu zaman kısa sürede önemli verilere ulaşamayabilir, yeni bir bilgi ortaya çıkardığı zaman mutluluk duymalıdır, muhakeme kabiliyeti yüksek olmalıdır, zamanını iyi değerlendirmelidir, dinlenmesini de bilmelidir, kibirli olmamalıdır. Bilim insanları genellikle yeni bir şey bulmazlar, mevcut olanın farkına varırlar! Veya olması mümkün olanı ortaya çıkarırlar, elbette dürüst olmalıdırlar, bilimsel tesadüfleri fark edebilme özellikleri olmalıdırlar, birlikte yaşama-çalışma kültürüne sahip olmalıdırlar. Her şeyden önemlisi bilim adamı kendini bilmelidir. Yani Yunus'un dediği gibi, “İlim ilim bilmektir / İlim kendin bilmektir / Sen kendini bilmezsen / Ya nice okumaktır.”

Hocam son soru: Dünya sahnesinde başarılı olabilmek için genç akademisyenler, genç araştırmacılar ne yapmalı?

Ben olsam soruyu şöyle sorardım: Genç araştırmacılar için ne yapmalıyız? Gençleri çok önemsemeliyiz. Onları cesaretlendirmeli ve kendine güvenmelerini sağlamalıyız. Başarılarını kutlamalıyız. Onlara bilimsel haz duyabilme özelliği kazandırmalıyız. Okumanın, öğrenmenin, öğrendiğini paylaşmanın ve üretmenin kutsallığını vurgulamalıyız. Onlara aynı anda hem yerel hem de evrensel olabilmek özelliği kazandırmalıyız.

Bizi Kayseri'de, üniversitenizde ve bu harika evinizde ağırladınız, anne-babanızla tanışma ve aynı sofrada oturma imkânı sundunuz. Allah onlardan da, sizden de razı olsun. Ufkumuzu açan, ruhumuzu genişleten bir röportaj oldu. Okurlarımızın da ziyadesiyle istifade ettiğini sanıyorum. Çok teşekkür ederim.

Ben teşekkür ediyorum.